

Begrepp inom Arkeologisk Teori & Metod

Empirism: filosofisk riktning som betonar erfarenheten som bas för vår kunskap.

Ontologi: system av kategorier och antaganden om vad som finns respektive inte finns, dvs. det som förutsätts av varje enskild begreppsapparat, teori eller idésystem.

- Hur är världen beskaffad? *Upptäcker* vi en ordning eller *uppfinner* vi en?

Epistemologi: kunskapsteori: det filosofiska studiet av kunskapens natur, objekt och källor.

- Vad vill vi veta? Vad kan vi nå kunskap om? Hur vet vi att vi vet? Varför vill vi veta? Vart går arkeologins gränser?

externalism, betraktelsesätt inom vetenskapshistorien enligt vilket yttre samhälleliga faktorer har styrt eller påverkat vetenskapens utveckling (t.ex. marxistisk historiesyn).

Motsatsen är **internalism**, vilket innebär att vetenskapens teorier och inre historia bestämt utvecklingen.

Kumulativ gradvis tillväxt

Paradigm: benämning på det mönster som styr vetenskapligt tänkande under en viss period. Begreppet lanserades av Thomas Kuhn i *De vetenskapliga revolutionernas struktur* (1962). Om flera teorier som bryter mot ett etablerat mönster förekommer samtidigt talar man om ett paradigmskifte. Olika paradigm kan inte jämföras med varandra, eftersom inga neutrala bedömningskriterier finns.

Anomali: får data som inte stämmer – avvikelser/bryter av.

Normalvetenskap: ”självklarheter”

Dialektik: oftast med meningen att argument ställs mot argument, vilket leder till nya insikter. TES – ANTITES – SYNTES (tes)

Degenerationsteori: utvecklingen har gått bakåt sedan människan drevs ut ur Edens lustgård.

Kulturevolutionism: Vetenskapliga och tekniska framsteg leder till en allmän utvecklingsoptimism. Människan kan

påverka sitt öde. ”Primitiva” folk betraktas inte som degenererade, utan ursprungliga.

Barockisering & Arkaisering: från enkelt → utstyrlat.
Respektive att med flit göra något ser äldre ut än vad det är.

Etnografiska analogier: Bygger på idéer om en unilinjär evolution och primitiva folk.

Diffusion: Spridning av idéer.

Migration: Människor som sprider sig/flyttar.

Positivism: Centrala för positivismen är de två antagandena att all kunskap om faktiska förhållanden vilar på sinneserfarenhet och att det därutöver bara finns kunskap som rör förhållandet mellan idéer, såsom inom logik och matematik.

Intersubjektivitet: samma resultat oavsett vem som utför ex. mätningen.

Objektivitet: Värdenneutralitet

Hypotes: antagande, förmodad förklaring

Deduktiv metod: det vetenskapliga förfaringssättet att logiskt härleda satser ur allmänna lagar

Middle Range Theory: ”kompromiss mellan generella teorier och teorilös empiri”

Systemteori: teoretisk ansats att formulera generella lagar för system, oavsett om de är fysikaliska, biologiska, sociala etc.

Kvantitet: mängd, mätbar storlek.

Korrelation: term för statistiskt beroende (samvariation) mellan två storheter.

Kvartärgeologi: område inom geologin med uppgift att studera kvartärperiodens utvecklingshistoria, dvs. de senaste 2,6 miljoner åren.

Neoevolutionism: ”school of anthropology concerned with long-term culture change and with the similar patterns of development that may be seen in unrelated, widely separated cultures”

Hermeneutik: läran om texttolkning, ursprungligen i filologi och teologi. Inom filosofin är hermeneutiken en vetenskaplig

metod som framhäver betydelsen av förståelse för intentioner bakom text och tal samt för forskningsobjektet.

historiematerialism, *historisk materialism*, benämning på Karl Marx, Friedrich Engels och deras efterföljares syn på historia och samhällsutveckling.

strukturalism, vetenskapliga metoder och teorier som utgår från att enskilda element, t.ex. individers handlande, bestäms av strukturer och därmed inte kan analyseras för sig själva./ *teori om meningsproduktion*.

Binära oppositioner: vi – de, natur – kultur osv.